

Les ciutats prodigioses

Miquel Navarro (Mislata, l'Horta, 1945), ens ofereix des del dia 18 d'aquest mes una mostra del seu treball escultòric al llarg de vint anys. El Centre Julio González de l'IVAM, al bell mig de la ciutat de València, acull aquesta exposició

En el principi va ser la terracota i l'algeps, d'on varen nàixer "Les Ciutats", o "La Piràmide". Després foren el zinc, el ferro, la fusta i el plom, d'on sorgiren les visions "Des del terrat" i "Sota la lluna", entre altres treballs d'aquest valencià de Mislata. Premi Nacional d'Arts Plàstiques el 1986, Miquel Navarro ha anat bastint des de principis dels anys setanta una obra extraordinàriament personal que l'ha situat en el centre de l'actualitat artística mundial.

Atret per l'arquitectura i l'urbanisme en els seus aspectes formals i contextuals, les seues obres s'endinsen pel difícils camins de la metàfora. Miquel Navarro, visionari, ens mostra temps i espais contemporanis amb una simultaneïtat magistral. Dit amb les seues paraules: "La meua obra, basada en la meua pròpia experiència, abraça des d'allò rural fins a allò urbà, de la naturalesa a la indústria. Això s'explica, només, per les característiques del poble on vaig nàixer". Les piràmides de Keops i Kefrèn i les Sears Tower de Chicago s'entremesclen amb la poètica de l'Horta –solcada per les sèquies i els caminals– que tan encertadament descriu el pinzell imaginari de Navarro. Així, amb la seua escultura, aconseguix aproximar-nos als carrerons de Nova York o Houston amb les avingudes de València i d'El Caire.

LES METROPOLIS (IN)VISIBLES

– *¿Què és el que presenta sota el nom de "Les Ciutats"?*

– Aquesta mostra és una espècie de retrospectiva que tracta sobre el tema meu de les instal·lacions, de les ciutats en concret. Jo, sempre que he fet una instal·lació, he treballat al voltant de l'argument de les ciutats. Per a mi la ciutat sempre ha estat com el pretext per a reunir coses, obsessions, objectes, escultures..., tot. Són símbols i signes, també.

– *¿Es pot veure a l'IVA M tota la seua obra, doncs?*

– No. Ací faltaria, per una banda, el meu inici pictòric, tota l'obra de paret que no hi és i també, encara que l'objectiu no és fer una antològica, sinó recuperar un aspecte de la meua obra, faltarien les peces individuals i també totes les peces que s'han fet al carrer, com podria ser la Pantera Rosa, la font de Torís, una peça que tinc a la Universitat de Bellaterra, i una altra a Quart de Poblet.

– *Quan pintava, en els seus inicis, ja el preocupava el tema de les ciutats. ¿Ho ha abandonat o ha decidit que mai deixarà de treballar sobre aquest tema?*

– Ara estic en un moment en què no tinc interès a fer una aglomeració com les que he fet fins ara, per tant busque en nous terrenys com són, per exemple, el repte de fer una escultura al carrer, ficar-me a fer una obra de paret en el sentit més pictòric, o fer una aquarel·la.

– *¿I pel que fa als temes?*

– Estic en un punt més de síntesi. Ara m'he adonat que puc resumir una instal·lació en dos elements, per exemple. En aquesta mesura m'agrada més, perquè en un moment

done una explicació més ràpida que tot això.

– *Aquest procés de síntesi ¿és potser un anunci de canvi?*

– Probablement. No d'abandonament, perquè el tema de la ciutat com a reunió és tan ric que no el puc abandonar. Ara bé, de la manera que ho he fet fins ara, sí.

– *¿Per a vostè tota obra ha de tenir una explicació racional?*

– No.

– *Però s'ha de convèncer qui paga; als polítics, vaja.*

– El que passa és que totes les coses tenen una explicació racional i irracional alhora. Passa, de vegades, que et guies per aquella bona voluntat de voler explicar les coses. Hi ha gent que exigeix una explicació i tu creus que hi ha un cert dret a aquesta explicació, perquè les excessives explicacions sobre l'obra per part de l'artista no acaben de ser tan aclaratòries com la imatge de l'obra la qual forma part d'un llenguatge concret.

MONUMENT A TIRANT LO BLANCH

– *¿És cert que ha demanat 25 milions per fer l'obra que commemoraria l'any del Tirant a Gandia?*

– És el que val. Una altra cosa és el que em puguen pagar.

– *¿Com és aquest projecte?*

– Seria una peça considerable, d'uns 23 metres aproximadament, de prou tones i amb una presència gran. Clar, només el cost del material és ja molt alt. Aquest és el preu que té, però jo encara

no he finalitzat les converses amb ells. Una cosa és el preu de la peça i una altra la disponibilitat que puga tenir l'Ajuntament. No hi ha una cosa concreta, se'n coneixen les dimensions, i les qualificacions, i poca cosa més.

– *¿I quina orientació tindria?*

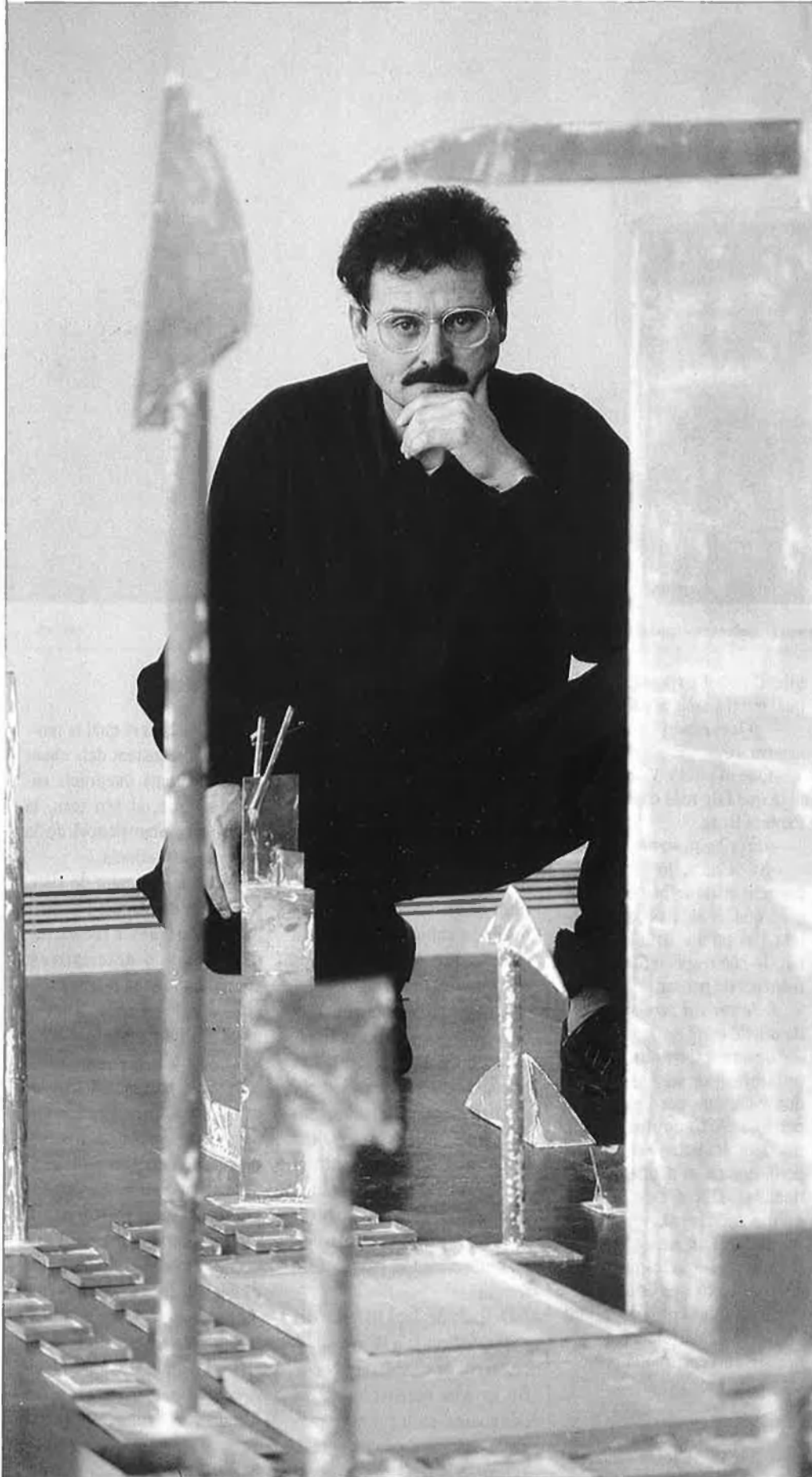
– El Tirant hauria d'estar representat en aquest cas, no amb una representació literal, perquè la meua obra no s'adapta als llenguatges descriptius. Sí que hi podria haver un element urbà, per una banda, que podria tenir una semifuncionalitat com a element indicador, per exemple com una llum –ara darrerament he fet un fanal–, i després la referència temàtica podria estar relacionada, per exemple, amb un element de la cavalleria, ¿per què no? En aquest moment no sabria dir-t'ho, però em sembla que una llança seria un element interessant. Encara ho he de concretar. El que no faré serà el cavaller del Tirant, i no perquè estiga en contra d'això, sinó perquè en aquest moment no estic ambientat per a fer això. Es necessita una peça que aposte més pel futur, amb una miqueta més de risc.

– *Ha dit alguna vegada que són pocs els artistes milionaris, ¿vostè és un d'aquests?*

– Bo, avui ser milionari ¿què és, tenir molts milions? Jo en aquests moments tinc una situació diguem-ne més favorable, clar.

– *¿Quina conjuntura travessa actualment l'art de les tres dimensions?*

– Considere que l'escultura està millor que mai. Desperta més interès, siga perquè

està connectada amb una forma de llenguatge més actualitzat, o potser perquè hi ha més escultors treballant. La pintura es continua considerant moltíssim. Encara avui el públic es penja un quadro abans més aviat que es compra una escultura. Sembla, però, que cada vegada hi ha més gent que comprèn l'escultura.

—Per a la seua generació d'artistes el fet d'eixir becat a l'estranger en un moment donat va ser molt important. En el seu cas no va ser així, ¿veritat?

— Home, jo vaig tenir una beca a París de tres mesos, però no vaig poder anar a viure-hi perquè he tingut sempre un deute familiar. Em vaig quedar sense pare molt jove i sempre he estat amb la meua mare. Ella i jo hem estat com inseparables. Sí que he tingut propostes per a viure en llocs com Chicago o Nova York, i vaig haver de dir que no perquè ma mare ja era massa gran. Un pot ser artista plàstic i després la seua obra es pot veure pertot arreu. Al cap i a la fi, València és un lloc molt agradable per a viure. Tal vegada com a professional, ara, és quan València comença a tenir una infraestructura com és el museu de l'IVAM o les galeries que ara estan en auge. Cal tenir en compte que les ciutats s'assemblen i els temes són universals. El que són diferents són les matisacions culturals.

—¿Continua utilitzant la bicicleta?

—Sí, llevat de quan plou.

—Tinc entès que és un apassionat de la cuina. ¿Aquest sibaritisme culinari a què és degut?

— Jo diria que això és un respecte a la qualitat. Jo considere que un dinar com totes les coses ha de tenir un afecte, el menjar s'ha de cuidar com qualsevol cosa, i tal vegada perquè el meu estómac no em permet els menjars forts.

— ¿A vostè què es el que li

Miquel Navarro, visionari, ens mostra temps i espais contemporanis amb una simultaneïtat magistral.

RAIÀ GIL

desperta l'úlcer?

- Tal vegada siga quan la realitat pot superar el teu desig. M'irrita qualsevol accident. Avui dia, però, ho tinc més dominat. El que no puc controlar és allò que em provoca nervis, el que no tinc sota el meu control, ha, ha.

- *¿Vostè té marxant?*

- En tinc i no en tinc. Depèn. Abans en tenia un de fixe a Madrid però des de fa un temps tinc una galeria que em treballa a Madrid i una altra belga que em representa fora d'Espanya.

- *¿Els marxants són tan terribles com pinten el cinema i la literatura, o depèn de la sort?*

- No, crec que s'hauria de distingir entre marxant i galeria. Tinc dues galeries per a tot l'estat i una d'estrangera. El marxant és més exclusivista i la galeria és més flexible. L'escultor és més lliure. No necessita tant ni del marxant ni del galerista. L'escultura, com que no es veu tant com la pintura és una cosa més pausada i en un altre àmbit, que abasta des de l'encàrrec pú-

blic fins a l'exposició en la qual tractes amb la galeria.

- *¿Què espera d'aquesta exposició?*

- Que el públic valencià sapiga que faig més coses que la Pantera Rosa.

- *Allò s'ha superat...*

- Sí, a més, jo estic molt content d'aquella obra, que crec que és una peça important i el públic se n'ha adonat. Jo sóc respectuós amb les maneres de pensar.

- *¿I després d'aquesta estada a València?*

- Aquesta exposició és molt possible que siga itinerant, que volte tant per l'estat com per fora. Això em tindria una miqueta ocupat. No vol dir, però, que no m'ocupe d'altres treballs. Tinc ara un projecte públic a Madrid, un altre a Alemanya i un altre a França. A més, tinc moltes propostes d'exposicions que estic demorant una miqueta perquè vull veure si acabe els projectes primer. Ja veus, molts projectes. Fins i tot per al 92, a Sevilla.

Nel·lo Pellicer

El misteri de la ciutat somiada

Miquel Navarro ha sabut potenciar a ultrança aquesta unió íntima entre el perceptiu i el conceptual que caracteritza els seus treballs escultòrics, per aconseguir plenament el desenvolupament de les immenses metàfores de la cultura i l'existència urbana que són, de fet, les seues ciutats tan genuïnes.

La imatge de la ciutat va més enllà del seu propi simulacre, i de la terracotta, el plom, el zinc o el ferro sorgeix aclaparador el conjunt arquetípic i emblemàtic d'una realitat artística sorprenent, tant pel seu potencial metaforitzant i els seus significats ambivalents com per la seua plasticitat immediata i la seua riquesa formal.

Després de dues llargues dècades dedicat ja a la investigació escultòrica, Miquel Navarro ha anat desenvolupant un llenguatge eminentment personal, sotmès a màxima previ-

sió i control, en el qual la reorganització constant dels abundants elements integrants suposa sempre, al seu torn, la correlativa planificació de la composició conjunta.

Des d'aquest punt de vista, les ciutats de Miquel Navarro, entre místiques i futuristes, profètiques o descriptives, contrasten la seua pròpia capacitat d'aglomeració, d'aïllament i d'impersonalitat existencial amb la presència recurrent de determinades fites de caracterització i legibilitat que destaquen i s'eleven i es sobreposen al conjunt i alhora el defineixen.

Aquest joc d'horizontalitat i verticalitat, de densitat i dispersió, d'obertura i tancament, d'unitat i diversificació seria, precisament, el contrapunt i la tensió més significatius de la sèrie de contrastos que presideixen el quefer escultòric de Miquel Navarro.

Romà de la Calle